

Rejsen til det ældste kongepar

Det ældste kongepar, vi har spor efter i Danmark, er ikke en konge og en dronning, men to konger

Allerede på første side af Saxos Danmarks Krønike optræder de i fuld figur: Dan og Angel. Godt nok anfører Saxo, at de ikke havde kongenavne, det var endnu ikke almindeligt på den tid. Men herskere var de med kongelig magt og myndighed, takket være deres store tapperhed og folkets valg af dem.

Angels efterkommere underlagde sig senere Britannien og navngav dele af landet efter deres kongelige stamfader (East Anglia). Efterretningerne om dette har Saxo fra den engelske, gejstlige historieskriver, Beda (672-735).

Denne fortæller, at angelske lejetropper kom over kanalen år 449 under anførsel af de to jyder, Hengist og Horsa, som skulle nedstamme fra Odin. Her har vi en nogenlunde sikker overlevering om en dansk folkegruppes to kongelige ledere som et virkeligt historisk fænomen.

Tiden svarer til den forhistoriske periode ca. år 400-550, vi kalder ældre germansk jernalder.

De to guldhorn

Et af vore berømteste arkæologiske fund fra denne periode afspejler en dobbelthed, som sikkert har noget at gøre med jydernes to konger.

Her tænkes på guldhornene fra Gallehus i Sønderjylland – det første fundet af kniplepige, Kirsten Svendsdatter i 1639, det andet få meter derfra af husmand, Erik Lassen i 1734. Det var ikke tilfældigt, at disse to pragtstykker af guld, som tilsammen vejede omkring 6,5 kg, lå i jorden tæt ved hinanden. De må have hørt sammen som et par, da de blev ofret og nedlagt.

Kong Christian d. 4. bidrog til eftertidens opfattelse af hornenes oprindelige funktion. Han skænkede det ældst fundne og længste til sønnen prins Christian og foreslog det anvendt som drikkebæger "til oldtidens ære".

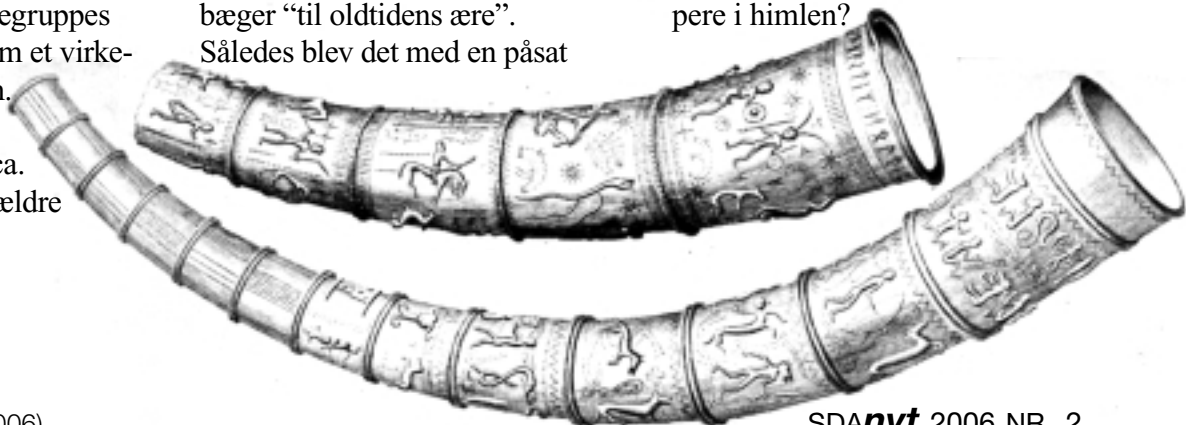
Således blev det med en påsat

bundskruer af guld ophøjet til kongeligt drikkehorn.

Langt mere sandsynligt er det dog, at hornene i jernalderen var til at blæse i!

Forbillederne var oksehorn, der blev anvendt som simple men gennemtrængende signalinstrumenter. Hornene af strålende guld blev båret som ophøjede værdighedstegn af jernalderens to konger. De kan have været brugt som signalhorn, når der blæstes til samling, ting eller højtid.

På tegninger, fremstillet før hornene blev stjålet og smeltet om, ser vi øverst på det ene kongeparret med skjolde og hævede sværd. De er flankeret af et andet par, som synes at svæve oppe imellem stjerner og dyrebilleder – måske det jordiske kongepars guddommelige hjælpere i himlen?

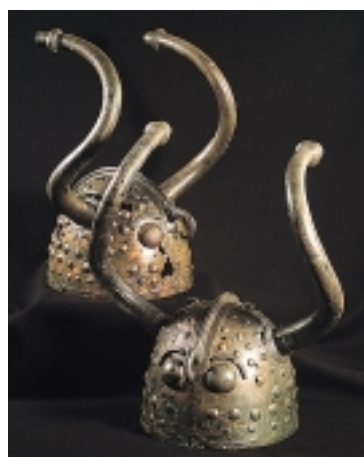
Bronzealderens dobbeltfund

En gennemgang af bemærkelsesværdige, arkæologiske fund fra Danmark viser, at parvist sammenhørende fund i rigt mål også optræder fra en langt ældre tid: bronzealderen.

Mest beslægtet med guldhornene er de højtsvungne signalhorn, lurerne fra denne oldtidsperiode. Inkl. det seneste fund i 1988 af et par fra Hirtshals kendes i alt 60 fra Nordeuropa, heraf 37 danske. 30 af disse er fundet parvist sammenhørende. Nogle af de berømteste og smukkeste udformede kommer fra et lille mosehul ved Brudevælde i Nordsjælland, hvor gårdmand Ole Pedersen i 1797 fremdrog hele 3 par.

Men lurene er ikke alene om at repræsentere ceremonielle bronzegenstande med tilknytning til det ældste kongepar. To orientalsk udseende og næsten identiske krumsværd, fundet ved Rørby nær Kalundborg, er dateret til ældre bronzealder – og dermed over 2000 år ældre end guldhornene og Hengist og Horsa.

Og Rørby-sværene har følgeskab af en hel "familie" af andre, yngre par-genstande: de store kultøkser fra Egebak i Vendsyssel og Viby på Sjælland; guldsålene fra Borgbjerg Banke, Boeslunde; hjelmparret fra Viksø; de små bronzestatuetter fra Grevensvænge ved Næstved, der viser både hjelme og kultøkser i funktion; parvist sammenhørende skjolde fra Himmerland og Falster o.s.v.

Vile og Ve

Billedhuggeren Siegfred Wagner lod sig inspirere af bronzealderfundene og gav det skulpturelt udtryk i Lurblæserne, rejst 1914 ved Rådhuspladsen i København. Alle fundene af de elegante, højtsvungne lurpar var gjort på det tidspunkt, så han havde inspirationskilder nok ved udformningen af skulpturen.

Lurblæserne er Siegfred Wagners bud, bygget på en kunstners fantasi og historiske intuition. Tyngden og det gådefulde ligger i skulpturens to, tæt sammenknyttede mænd. Har de oprindeligt set sådan ud? Hvad tænkte de, og troede på? Vi finder aldrig svarene. Kun i de nordiske gude- og heltesagn hører vi måske et svagt ekko af dem.

I Snorres Edda, som han nedskrev omkring 1220, fortælles om koen Audhumbla, der diede jætten Ymer og selv levede af at slikke saltet af Rimstenene i den tidligste verden. I løbet af tre dage slikkede hun manden, Buri frem af stenen. Han var fager af

ydre, stor og mægtig og avlede sønnen Bor, som ægtede jættedatteren, Bestla. De fik tre sønner: Den ene hed Odin, den anden, Vile og den tredje, Ve. Odin og de to blev himlens og jordens styрere.

Vile og Ve – overgudens to halvguddommelige repræsentanter på jorden – kan være et mytologisk ekko af det ældste kongepar fra bronzealderen. Deres navne kan tolkes som “vilje” og “hellighed”. De associerer til “det vilde” og “det indviede”, i betydningen den vilde og den indviede natur: havet, skov- og jagtlandet overfor bondelandets agerfelter og græsningsområder.

Kriger og bonde

I sagnene om skjoldungerne – den ældste danske kongeslægt – møder vi et herskerpar i slægt med Vile og Ve. Deres navne er Roar og Helge, sønner af kong Halvdan. Fyldigst forelå beretningerne om dem i den islandske “Skjold-ungesaga”, som nu kun kendes i brudstykker. Men i “Rolf Krages saga” fra 1400-tallet gentages fortællingen om deres barndom.

Vi hører, at Helge er to år yngre end Roar, men alligevel den raskeste af de to. I sin illustration til sagaen fra 1876 fremhæver Lorenz Frølich på mesterlig vis forskellen imellem dem. Helge trækker beslutsomt Roar med ind i skjul, så kong Frodes mænd på stranden ikke ser dem. Af deres fosterfader, jarlen Sævil får de senere – forklædte som hans huskarle – lov til at ride med til gilde hos den forhadte kong Frode, der har dræbt deres fader. Helge rider på en utæmmet fole, farer af sted efter de andre, vender ansigtet bagud og opfører sig tåbeligt. Roar derimod sidder fornuftigt med ansigtet vendt fremad.

Denne karakteristik peger frem imod den deling af kongemagten over forskellige områder, de senere realiserer. Med fosterfaderens hjælp får de nemlig hævet drabet på deres fader og overtager kong Frodes rige. Her bliver Helge søkonge og en vældig viking, mens den fredelige og fornuftige Roar mest holder sig hjemme ved agerjorden som bøndernes leder.

Det er selvfølgelig umuligt at afgøre med sikkerhed, hvad der er digtning og hvad der er sand overlevering i dette. Men jeg tror, det ældste kongepar fra bronze- og jernalderen ligger skjult som den virkelige, historiske kerne bag i sagnene om Roar og Helge.

Niels Ishøj
Christensen

Skriftlige kilder:

Saxo Grammaticus:
Danmarks Krønike. Overs. Af Fr. Winkel Horn. Kbh. 1985
To tidlige engelske krøniker, ved Erling Albrechtsen. Odense 1986
Arkæologisk Håndbog. Kbh. 1979
Gunnar Milthers:
Guldhornene. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed 1985
Angul Hammerich:
Studier over Bronzelurene i Nationalmuseet i København. Aarbøger for Nordisk oldkyndighed 1893.
H.C. Broholm:
Lurfundene fra bronzealderen. Kbh. 1969.
Per Lysdahl:
Fanfare. SKALK nr.4/1989
Snorris Eddasagn, ved Thøger Larsen. Kbh. 1970.
Anders Bæksted:
Guder og helte i Norden. Kbh. 1972